„ ſalutat, et a quibus ei reſpondeatur; et ad
„ memoriam illi reducendum eſt illud domini-
„ cum: ubicunque fuerint duo vel tres in no-
„ mine meo congregati, et ego ſum in medio
„ eorum. " Crodegangus metenſis epiſcopus in regula canonicorum cap. 77. apud Dacherium T. I. Concilum Moguntinum an. 813. can. 43. apud Hardium Tom. IV. col. 1007. et circa idem tempus parifienſe l. 1. cap. 48. Nannetenſe apud Ivonem. part. 3. cap. 70.

conf. Van Eſpen. J. E. p. II. ſect. I. tit. 5. cap. 3.
Bingham orig. eccl. lib. 15. cap. IV. §. 4.
Bona de rebus liturg. lib. 1. cap. 13. num. 5.

CAPUT III.

Diſciplina aliquatenus reſtaurata, ſed mox remiſſa. -- Cauſae, cur miſſae privatae multiplicatae.

§. 1.

Memorabilis obvenit conſtitutio in capitularibus Regum francorum capit. l. 7. cap. 472. apud Balluzium T. I. col. 1130, qua diſciplinae veteris reſtauratio tentabatur. „ Placuit, ut omnes, qui in eccleſiam intrant, niſi a ſuo fue-
„ rint

„ rint excommunicati ſacerdote, communicent. „ Si qui autem hoc facere noluerint, tam diu „ a communione et chriſtianorum conſortio ha- „ beantur alieni, quamdiu per ſatisfactionem „ eccleſiae a proprio mereantur reconciliari „ epiſcopo, et ſanctae reſtitui communioni.“ a) Sed remanſit hoc capitulare inter pia eccleſiae deſideria, cum an. 813. in Concilio turonenſi b) diſciplina remiſſa, et trina per annum communio laicis injuncta legatur.

a) Eadem ſenſa continet Epitome canonum, quam Hadrianus Carolo M. an. 774 tradidit can. I. „ Ut miniſtri „ altaris facta oblatione communicent.“ can II. „ Ut „ et laici eccleſiam ingreſſi communicent.“ Perinde jam eſt, an Hadrianus hunc codicem Carolo revera tradiderit, nec ne; ſufficit (id quod omnes Canoniſtae affirmant) Carolum M. hoc codice in capitularibus varie uſum fuiſſe. conf. *Petrus de Marca* de concord. ſacerd. et imp, lib. 3. cap. 4. b) can. 50. „ Et, ſi non fre- „ quentius, vel ter laici homines communicent, niſi „ ſorte quis majoribus quibuslibet criminibus impe- „ diatur. — Non praetereundum aliud de miſſa privata teſtimonium in ſcriptura Angilberti, qui anno 814. obiit, de perfectione et dedicatione centulenſis eccleſiae in chron. abb. centul. apud Dacherium Tom. IV. cap. XI. pag. 470. „ Illud etiam (ait Angilbertus) „ praecipua devotione mandamus, ut nulla dies prae- „ tereat absque ſacrarum miſſarum decantatione; vide- „ licet, ut, ſi non plus vel 30 a fratribus diverſorum „ chororum per diverſa altaria miſſae quotidie agantur, „ exceptis illis duabus de conventu, quae mane et me- „ ridie ſolemniſſime celebrantur, in quibus quotidie

„ memo-

„ memoria St. papae Adriani, et gloriosi domini mei au-
„ gusti Caroli, conjugis et prolis ejus teneatur: quali-
„ ter juxta verbum apostoli pro Regibus et omnibus,
„ qui in sublimitate sunt constituti, salvatori Deo no-
„ stro obsecrationum et orationum gratias jugiter per-
„ solvamus. "

§. 2.

Quae tradita in Capitularibus disciplina, approbare videtur Jonas Aurel. apud Dacherium T. I. pag. 105. instit. laic. l. 2. cap. 18. Wallafridus Strabo cap. 22. „ Per totam missam pro
„ eis quam maxime et quasi nominatim oratur,
„ qui ibi offerunt atque communicant. Possu-
„ mus autem, et debemus, ut earum sancta
„ missarum celebratio non paucis, sed multis
„ prodesse credatur, dicere, caeteros et in fide,
„ et in devotione offerentium atque communi-
„ cantium persistentes ejusdem oblationis et com-
„ munionis dici et esse participes. Quamvis
„ autem, si soli sacerdotes missas celebrant,
„ intelligi possit, illos ejusdem actionis esse coo-
„ peratores, pro quibus tunc ipsa celebrantur
„ officia, et quorum personam in quibusdam
„ responsionibus sacerdos exequitur: tamen
„ fatendum est illam esse *legitimam* missam, cui
„ intersunt sacerdos, respondens, offerens at-
„ que communicans; sicut ipsa compositio pre-
„ cum evidenti ratione demonstrat. "

§. 3.

Variae ſunt cauſae, quibus hoc aevo miſſae privatae fuerunt auctae. 1) Creſcebat hoc tempore ſacerdotum monachorum, a) et ſaecularium b) numerus, qui, ut facilius offerrent, oratoria c) et altaria d) augebantur. 2) Cum populi, qui obtulerat, communio deſiiſſet, atque ad uſum celebrantis modica panis particula ſufficeret; oblationum forma ſenſim mutata, et (ut ait Honorius Auguſtod. in gemma animae c. 66) pro oblatione panis, ſeu farinae et vini populus denarios e) offerre coepit. --- Hinc factum, ut privati quique ob modicam ſtipem miſſas ſibi celebrari averent. -- Hinc populi opinio, cujus teſtis et impugnator eſt Wallafridus Strabo cap. 22. f) et Eugenius papa in Concilio Romano an. 826. cap. 17. g) radicem egit, quod celebrans Miſſae fructum vel limitare, vel totum uni applicare, vel pro ſua intentione ſemper efficaciter impetrare poſſit. --- Hinc ſparſa opinio, quam rejicit Jonas aurel. de inſtit. laic. l. 3. c. 15, noniſi eleemoſynis, quae in manus presbyterorum ad ſacrificium deponerentur, defunctorum animas poſſe juvari. -- Hinc tot fundationes, ſicut. v. g. Ludovicus imperator an. 871. in privilegio monaſterio piſcarienſi conceſſo apud Dacherium Tom. V. juſſit, quotidie tres miſſas pro ſe celebra

lebrari. --- Quibus causis in ingentem numerum missae privatae excreverunt. 3) Denique ipsis ecclesiae statutis crebra missae celebratio fuit commendata. Sic synodus Ticinensis an. 855. cap. 2. decernit. „ Ut non tantum dominicis „ diebus et praecipuis festivitatibus episcopi „ missas celebrent, sed, cum possibile fuerit, „ quotidiana quoque sacrificia celebrent. "

a) In litteris monachorum S. Remigii, quibus societatem ineunt cum monachis S. Dionysii in francia anno 838 apud Dacherium Tom IV. Subscriptos numeravi 33 sacerdotes monachos. Tenor conventionis est. „ Volumus, ut tales inter nos et supradictos fratres nostros fervor charitatis, et tanta vis dilectionis maneat, ac si uno, si fieri posset, conversaremur loco. „ De caetero, ut quando aliquis ex ipsis corporis nexibus absolutus a saeculo migraverit, unusquisque nostrum infra 30 dies psalterium pleniter compleat ac „ sacerdotes nostri missas eidem psalterio congruentes „ pro eo celebrare audeant; et tres Vigilias, id est, primo et septimo, atque tricesimo die communiter pro „ eo et devotissime peragamus, etc. "

b) Ditiores sibi sacellanum comparabant, qui pro commoditate et lubitu ipsis sacra celebraret. — Quam frequentes, quamque indigne a suis Dominis saeculo IX. tales sacellani habiti fuerint, discimus ex testimonio Agobardi archiepiscopi lugdunensis in tract. de privilegio et jure sacerdotali cap. 11. et Concilio ticinensi apud van Espen. p. II. sect. I. tit. 5. cap. 8.

c) Oratoriorum tam frequens erat usus, ut constitutione speciali illum Carolus M. restringendum putaret. Permisit

misit quidem. „Ut, qui in domo sua oratorium habue-
„ rit, ibidem orare possit, missas tamen sine permissu
„ episcopi loci celebrare non audeat.“ Capitular l. V. cap. 383. et lib. III. cap. 102. apud Balluzium Tom. I. conf. can. 33. 34. 35. de consecrat. dist. 1. Capitulare Theodulphi Aurel. apud Hardiun Tom. IV. Jonas Aurel. inst. laic. l. 1. cap. 11. apud Dacherium Tom. I. pag. 33.

d) Altarium numerus adeo augebatur, ut Carolus mandaret „altaria ne superflua fiant in ecclesiis.“ — e) Eleemosynae pecuniariae mentionem facit Crodogangus in regula Canonicorum cap. 32. — Quam tristes ex mutata disciplina sequelae fuerint, describit *Huber* in seiner dringenden Vorstellung an die Religion wider die Halbguldenmesse und Prestermiethe S. 16—67. Benedikt Poiger kurze Abhandlungen über wichtige Religionsgegenstände. 1. B. S. 138.

f) „Sed et in hoc error non modicus videtur, quod qui-
„ dam se non posse aliter plenam commemorationem fa-
„ cere eorum, pro quibus offerunt, nisi singulas obla-
„ tiones pro singulis offerant; vel pro vivis et defunc-
„ tis non simul aestimant immolandum, cum simul sciamus,
„ unum pro omnibus mortuum et unum panem esse, et
„ sanguinem, quem universalis tenet ecclesia. Quod si cui
„ placet pro singulis singulatim offerre, pro solius devotio-
„ nis amplitudine et orationum augendarum devotione id
„ faciat, non autem pro stulta opinione, qua putet, unum
„ Dei sacramentum non esse generale medicamentum.“

g) „Presbyteri nullius blandiantur, aut suadeant, serme-
„ nibus, ut *non omnium* ad se concurrentium in *qui-*
„ *buslibet sacris* locis oblationes ad missarum solemni-
„ tates recipiant: quia cum mediatores Dei hominum
„ que existant, in exercendis Votis relaxandisque pec-
„ catis largissimam debent orationem peragere.“

CAPUT